

תורה אור

קג:

כי זי חשק. לא שייך אלא ברבונא דעלמא כלומר אותו שחפץ

זי וזיראמי אפלטו: **ע' שזרשעים סלויה**. שאינה כמוזה נשיטת אומיות המיזה אלא תלויה היא למעלה ונראה ככתוב רשים: **כיון שנעשה אדם רש מלמטה**. שיש לו שונאין ואין רוח הצריות נוחה הימנו:

נעשה רש מלמעלה. צידוע ששונאין

אותו מלמעלה. להכי כמוז רשים שני מיני רשות: **ולא נכפזיה**. לעיין כלל: **משום כזוזו של דוד**. שאין הדבר נוהג צנדיקים ודוד היו לו שונאים הרבה: **ונחמיה בן חנניה**.

שהיו לו שונאים הרבה מנכרים שמצקשין להרגו על שהיה צונה בית המקדש כדכתיב בעזרא (נחמיה ד) ואחמ מחזקת השלט וגו'. ל"א היו לו קנאים מישראל דכתיב (שם ו) רצים ליהודה בעלי שבעה לו כי הוא חתן לשכניה בן ארם שהיו מבזין אותו. צקדושין (דף ע.) מפרש להאי קרא ולהכי איכתבא לומר שזרשעים אמרינן ולא צנדיקים: **היה שונה חמשים וחמשה פנים בתורם כהנים**. ספר ויקרא היה מחדש צו כל שנה ושנה ודורשו מפלפולו: **ס' לא חיין**. לא יחיו לעולם הצא עם הצדיקים ואין נדונין נמי צניהנס. ודוקא קאמר מלכי ישראל אצל שלמה וצדיקה מצית דוד אמו ואע"ג דכתיב צה"ט) ויעש הרע חיין הן לעמיד: **אחו ואחויס**. ממלכי יהודה וקיס להו שהיו רשעים. ואמון ויהויקים לא חשיב ואע"ג דהוו רשעים מאד כלנקמן צהנחו קיס להו דחיין: **הורג אס כולן**. שהיו נבקשין צוכד המשאוי: **כמ"ד שחרג ישעיה**. ואחא קאמר קרא מלא את ירושלים פה לפה שנשמתו של צדיק שקולה כמו שמלא את ירושלים חללים: **כסוב**. (צמלכים) ודה"צ גנן וישם את פסל הסמל אשר עשה צבית האלהים: **וכפיצ**. והעמיד את האשריס והפסילים צד"ה (שם): **ולכסוף עשה**. מנשה לאותו דמות' ד' פרצופים: **כדי שסרפא שנייה**. מכל נד שתכנס להיכל מראה פרצוף כנגדו ומכסום: **ס' מלהסריר עליו שני רעים**. שכינה ודמות הפרצוף: **ז' מעט**. בית המקדש: **פעשה לו מסכה זרה**. כאשה שנעשית זרה לחצרתה: **העלה שממים**. קורי עכביש. שצטל עזודה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

מכל וכל עד שארגו עכביס קוריהן ע"ג המזבח: **היסר**. נעשה לו כהיתר: **ממקום שילאס משס**. מקום שאדם יולא ממנו שצע הוא ממנו ואינו מתאזה להנאת אותו מקום: **קמאי לא ידעי לארגווי**.

חרף ואמר כלום אנו צריכין אלא לאורו שמאיר לנו השמש יצא ויעול אורו: **שאנו משפמשין צו**. שמאיר ציותר: **אמרו לו**. צני דורו והלא כסף וכו'. צצני דורו צצדיקים היו כדלאמרן [ע"א] נסמכל צדורו של יהויקים ונתקצרה דעתו: **מפני מה לא מנו אס יהויקים**. צהדי הך שאין להס חלק לעולם הצא: **משום דכפיצ** ויסר צברי יהויקים. צצמיהה. משום דכתיב ציה רשע כזה לא מנאורו: **שס עזודס כוכניס על גופו**.)

ממון שהיה צדוק צה: **שס שמיס**. משום ציון: **צמלניס לא שמעמי**. מפני מה לא מנו את יהויקים: **צהדיוטוס שמעמי**. מפני מה לא מנו מיכה צהדי ארבעה הדיוטוס דמתניתין: **פטו מלויס לעוצרי דריס**. שהיו כל העולם מתארחין אלצו דכתיב (צמקרא) כל העוצר ושצ אל הלוים זה מיכה: **זה פסלו של מיכה**. כשכתב משה את השס והשליכו על נילוס להעלות ארצו

של יוסף צא מיכה ונטלו צהצבא והיינו דכתיב ועצר ציס זרה כשהעציר הקדוש צרוך הוא לישאל עצר מיכה עמהס שצידו השס לעשות העגל. ל"א מיכה עשה פסל והציאו עמו כשעצרו ישראל היס: **גבר**. מקומו של מיכה. צגבר הוה פסלו של מיכה קצוע וצשילה היה המשכן: **לחופו**. למיכה: **ועל דצר** זה. על פסלו של מיכה שלא מיחו ישראל צידו נעמסו אנשי פילגש צגצעה שפנלו ציד צנימין והרגו מהס ארצביס אלף [שפטיס כן]: **לגימה**. אכילה שמאכילין אורחים: **שסי משפחות**. עמון ומואב שלפי שלא קדמו ישראל צלחס וצמים נכתב שלא יצאו צקהל: **מעלמס עיניס מן הרשעים**. מעלמת מעיני המקוס שלא להציט צרשעו לשלס לו כדרכו הרעה אלא עשה כאילו אינו רואה צמעשיו: **עמון**

מאי כי קצר המצע מהשתרע אמר **רבי** שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [כי] קצר המצע זה מלהשתתר עליו שני רעים כאחד מאי והמסכה צרה וגו' אמר רבי שמואל בר נחמני רבי יונתן כי הוה ממיי להאי קרא הוה קא בכי מיי שכתב בו **י**^{טו} כונס כנד מיי הים תעשה לו מסכה צרה [אחו בטל את העבודה] וחתם את התורה שנאמר **י**^ט צור תעודה חתום תורה בלמודי מנשה **י**^ט קדר את האזכרות והרם את המזבח אמון [שרף את התורה] והעלה שממית על גבי המזבח אחו התיר את העורה מנשה בא על אחותו אמון בא על אמו שנאמר **י**^ט כי הוא אמון הרבה אשמה **י**^ט רבי יוחנן ור"א חד אמר ששרף את התורה וחד אמר שבא על אמו אמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת ממנו א"ל כלום אני עושה אלא להכעים את בוראי כי אתא יהויקים אמר קמאי לא ידעי לארגווי כלום אנו צריכין אלא לאורו יש לנו זהב פרויים שאנו משתמשין בו יטול אורו אמרו לו והלא כסף וזהב שלו הוא שנאמר **י**^ט לי הכסף ולי זהוב נאם ה' צבאות אמר להם כבר נתנו לנו שנאמר **י**^ט השמים שמים לה' והארץ נתן לבני האדם א"ל רבא לרבה בר מרי מפני מה לא מנו את יהויקים משום דכתיב ביה **י**^ט ויתר דברי יהויקים ותועבותיו אשר עשה והנמצא עליו מאי והנמצא עליו רבי יוחנן ור"א חד אמר שחקק שם עבודת כוכבים על אמתו וחד אמר שחקק שם שמים על אמתו א"ל במלכים לא שמעתי בהדיוטות שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים שנאמר **י**^ט כל העובר ושב אל הלויים **י**^ט ועבר בים צרה והכה בים גלים א"ר יוחנן זה פסלו של מיכה תניא רבי נתן אומר מגרב לשילה ג' מילין והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה בקשו מלאכי השרת לדוחפו אמר להן הקב"ה הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכים ועל דבר זה נענשו אנשי פלגש בגבעה אמר להן הקב"ה **י**^ט בכבודי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם א"ר יוחנן משום רבי יוסי בן **י**^ט קסמא גדולה לגימה שהרחיקה שתי משפחות מישראל שנאמר **י**^ט על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ורבי יוחנן ידידה אמר מרחקת את הקרובים ומקרבת את הרחוקים ומעלמת עינים מן הרשעים ומשרה שכינה על נביאי הבעל **י**^ט ושגגתו עולה וזון מרחקת את הקרובים מעמון

מסורת הש"ס

א) ויבמות מט: **ב**) יומא ט: ע"ש. **ג**) ויברכת הערוך קדקד. **ד**) לא ממלא מקרא גס צע"י ליתא להך קרא עיין מידושי אגדות שם. **ה**) ולקמן קי. מדיס לע"י. **ו**) ובשאלתו סימן ל"ט פ' שמות איהא קצרתא. **ז**) וצ"מ לג: **ח**) וצ"ל אחר ד"ה אהו. **ט**) ומ"א יא. **י**) מ"ב דק. **י**^א) כס"א: **י**^ב) גלס. **י**^ג) וצ"ל אחר ד"ה מעט. **י**^ד) כס"א: **י**^ה) שכינה ולגס. **י**^ו) כס"א: **י**^ז) אהמו.

גליון הש"ס

נברא אבשלום אין לו חלק לעוה"ב. עיי סוטה דף י ע"ב מוספות ד"ה דקרב: **שם** ר"י ור"א חד אמר. עיי מדרש רבה ויקרא סוף פ' מנורע.

מוסף רש"י

מהשתרע. דריש צענדיקון מהשתר ריע אחר (יומא ט.). שני רעים. גלס שהעמיד מנשה צהיכל. צרה לשון ריעות כשמי נשים לאיש אחד, ובעסתה צרתה, ואשה אל אחותה לא תקח לאריר (שם). ושגגתו עולה ודון. עטש אמה עליה כמוז (ב"מ ג:).

1. כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי:

2. ויפגע מרשעים אורם קורעו רקה תשבר:

איוב לח טו

3. וקטבו עשרה נערים נשאי כלי יואב ויבו את אבשלום וימיתוהו:

שמואל ב יח טו
4. וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלם פה לפה לבד מחשאתו אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני יי:

מלכים ב כא טז
5. וקשם את פסל השפיל אשר עשה בבית האלילים אשר אמר אללהים אל דוד ואל שלמה בנו בבית הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים את שמי לעולם:

דברי הימים ב לג ז
6. ותפלתו ותערתו לו וכל חטאתו וקעלו והמקטות אשר בנה בהם במות והעמיד האשרים והפסילים לפני הקבוע הנם פתויים על דברי חזון:

דברי הימים ב לג יט
7. ואת המזבחות אשר על הגג עלית אחו אשר עשו מלכי יהודה ואת המזבחות אשר עשה מנשה בשתי חצרות בית יי נתן המלך וחרץ משם והשליך את עפרם אל נחל קדרון:

מלכים ב כג יב
8. וקשם את פסל האשרה אשר עשה בבית אשר אמר יי אל דוד ואל שלמה בנו בבית הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים את שמי לעולם:
9. כי קצר המצע מהשתרע והמשכה צרה ישיעוהו כח
10. כנס בנר מדי הים נתן באצרות תהומות:

תהלים לג ז

11. צור תעודה וחתום תורה בלמודי:

ישיעוהו ח טז
12. ולא נכבד מלפני יי כהקנע מנשה אביו כי הוא אמון הרבה אשמה:

דברי הימים ב לג כג
13. לי הכסף ולי הזהב נאם יי צבאות: חגי ח
14. השמים שמים ליי והארץ נתן לבני אדם:

תהלים קטו טז

15. ויתר דברי יהויקים ותעבתיו אשר עשה והנמצא עליו הנם כתובים על ספר מלכי ישראל ויהודה וימלך יהויקין בנו תחתי:

דברי הימים ב לו ח

16. ועבר בים צרה ויהודה בים גלים והבישו כל מצולות יצר והוריד גאון אשור ושבת מצרים וסור:
17. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שבר עץץ את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקלל:

מסורת הש"ס

- (א) וְלָקַחְתָּ קוֹ. ע"ש סוטה יא. ע"ש"ז. (ב) וְגִרְסַת ערוך בערך אבל אובלג וכתוב על ז' שני פירושים ע"ש"ז. (ג) ע"י חוספות טוטה י: ד"ה דלח"י. (ד) לעיל פב. ע"ש"ז. (ה) ז"ל אח"י דביטהו חומתא נפקא אמרה להו לשיבנתה אמרי לה היתא כ"ו. (ו) ונתלכס איתא וישמע ויבשעיה לט' כתיב וישמח. (ז) ז"ל רכה. (ח) ונתענית כ"א. (ט) ונתעלות' י כטו'. (י) [שס']. (י"א) וספרי האזינו לב' לטו'. (י"ב) ע"י במקום כה"ד: וקינו דר' פרידא הוא ר' חייה בר אבויא, (י"ג) בית נכמה מ"צ כ', (י"ד) [נשלט י:].

גליון הש"ס

גמ' אין אברהם מציל. ע"י יומא לח ע"ב בתוס' ישינס ד"ה מעשה:

מוסף רש"י

יושבי יעבץ. תלמידו יעבץ, יעבץ אלס גדול בתורה היה, דכתיב (דה"א ד') וקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אל כרך תכרכי בתורה והרבים את גבולי תתלמידים וגו' ויבא אלהים את אשר שלט (סוטה י"א ע"פ תמורה סו.). תירומה. מפרש בספרי ששטת תרועה כזה סני, ל"א תרעמים על שם שהיו יושבים בשערי ירושלים (סוטה שס.). שמעתיכם. ששטת מות אביהם, דבני יונתן בן נחמך משפעי קרא, והם היו מבני בניו של יתרו כדמפרש ואולי המה הקינט (שס.). סוכתים. על שם שהיו יושבים סוכות, כדכתיב (ירמיה לה) ונשכ באלהים, וקרי להו משפחת סופרים, דייניו סנהדרין, וכן תרעמים זקני שער (שס.) אוכלא דקצרי. נכנע אחז לפני ישעיה ושם על ראשו אוכלא דקצרי, כפה עליו כל, פ"י כל' מנוקב על סוכים שמולפין זו מיט על הנגדים (ישעיה י' א). זקנו דרבי פרידא. הוא ר' חייה בר אבויא (לעיל פב.). קבורת חמור. מושלך ברחובות (שס.). ולא אלמנה ממש. דהא לא כתיב אלמנה אלא היתה כאלמנה, כאשה העומדת כאלמנות חיות על בעלה שסך ועמד לחזור (תענית ב.).

עמון ומואב. קרוצין לישראל שצאו מלוט בן אחי אברהם ורחקן המנוקס שלא יבאו בקהל. ל"א קרוצין ממש ליכא למימר דהא מדין מבני קטורה היו בני אברהם וקרוצים היו בני מדין לישראל יומר מעמון ומואב שהם בני אברהם אלא עמון ומואב שכנים וקרוצים היו לארץ ישראל ומדין רחוקים להם **היו: וישבו בלשכס הגוים ממשפחות סופרים**. והאי קרא מפרש ליה כולי כסיפריט) כפרשת ויאמר משה לחוצב: **המה הקינים הבאים מחמת אבי בים רכב**. וקינים אלו בניו של יתרו דכתיב ובני קיני חותן משה ובניו של יתרו הן הן בניו של רכב דכתיב הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב (ירמיה לה) ולבית הכרבים אמר ירמיהו כי כה אמר ה' [וגו'] יען אשר שמעתם [על] מלות [יהונדב] אביכם [וגו'] לא יכרת איש ליונדב בן רכב [עומד] לפני כל הימים ואמרינן כסיפרי') אפשר נכרים הם ונכנסין להיכל והרי כל ישראל לא נכנסו להיכל אלא שהיו יושבין בסנהדרין ומורין בדברי תורה. מ"ר: **ממיכה**. דלמרינן לעיל [ק:ג] הניחו לו שפתו מלואה לעוברי דרכים: **ומשרה שכניה על נביאי העצל מחצרו של עדו הנביא**. דעדו הנביא נתנבא על מוצח בית אל שיחרב מפני שהעמיד זו ירבעם ללמים דכתיב (במ"א יג) והנה איש האלהים בא מיהודה וגו' ויאמר מוצח מוצח ומפרש כסדר עולם דהיינו עדו הנביא ובא נביא השקר והטעמו לעדו והסיצו לבית אל והעבירו על מלות הקב"ה שאמר לו לא תשוב לבית אל והאכילו וזכותם שהאכילו שרתה עליו שכניה שנאמר [שס'] ויהי דבר ה' אל האיש הנביא אשר השיצו להאכילו אכלו: **ושגגסה עולה ודון**. שהרי מלינו ציהונתן שגג ולא הלוחו לדוד שמי ככרות ונענש דלמר רב יהודה וכו': **לווהו**. לשון לויה: **לא נהרגה נוב**. שלא תשוב לרץ דוד לשאול להם מכהני נוב ולא היה דואג מלשין עליהם: **ולא היה שאול נהרג**. על אותו עון: **שמוטל**. דלכזי יומם ובנו חזקיה: **ושאר**. מישראל ששצו להיות בנין ותלמידין וכל מי שישוב לביתך דייניו תלמידיו כדמתרגמינן ושאר' דלא טעאו ודמכו טעאי תלמידיו: **מאי כוצם דכנשיהו לאפיה**. שכנש את פניו והיה מתבייש מפני ישעיה: **כוצם**. כמו כוצש: **אובלג דקצרי סחף ארישיה**. כלי מנוקב של כוצסין שמולפין זו מים על הכגדים

וזאת ועוד אחרת תניא אמר רבי בעיניך עשיתי מה אות בשביל ימה אות נכרים אכלו על שולחנו בשביל שנכרים אכלו על שולחנו גרם גלות לבניו מסיעע ליה לחזקיה דאמר חזקיה כל המזמן עובד כוכבים לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו שנאמר יובניך אשר יצאו ממך [אשר תוליד] יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל וישמח עליהם חזקיה ויראם את (כל) בית נכתה את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב וגו' אמר רב מאי בית נכתה השקתה עליהם ושמואל אמר בית גנזיו הראה להם ור' יוחנן אמר זין אוכל זין הראה להן¹² איכה ישבה בדד אמר רבא אמר רבי יוחנן מפני מה לקו ישראל באיכה מפני שעברו על שלשים ושש כריתות שבתורה אמר רבי יוחנן מפני מה לקו באל"ף ביי"ת מפני שעברו על התורה שניתנה באל"ף ביי"ת ישבה בדד אמר רבא אמר רבי יוחנן אמר הקב"ה אני אמרתי¹³ וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל עכשיו יהיה בדד מושבם העיר רבתי עם אמר רבא אמר רבי יוחנן שהיו משיאין קטנה לגדול וגדולה לקטן כדי שיהיו להם בנים הרבה היתה כאלמנה¹⁴ אמר רב יהודה אמר רב כאלמנה ולא אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אליה רבתי בגוים שרתי במדינות אמר רבא אמר רבי יוחנן כל מקום שהן הולכין נעשין שרים לאדוניהן ת"ר מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל והיה שבאי מוהלך אחריהם

ואתו כלי הפך אחז על ראשו כדי שלא יכירו ישעיה שהיה מתבייש [ממנו]: **יאשיבו**. בן אמונ: **חזקיהו**. אבי מנשה: **[נברא מוכה אצא וכו']**. יאשיה מוכה אמונ אציו ולא חזקיה מנשה בנו דכתיב אין מידי מליל ודרשינן ליה בהגדה"ס אין אברהם מליל וכו': **השפא דאפיס להני**. דברא מוכה לאבא: **אחז נמי**. לא תימא דכנשיהו [לאפיה] אלא מפני כבודו של חזקיה לא מנאורו: **מפני מה לא מנו אס יהויקים**. בזותן שאין להם חלק [לעוה"צ]: **משום דר' חייה בר אבויא**. שנתכפר על שלא ניתן לקצורה. וכל הני מפני מה לא מנו לא צעי אלא מהנך דהוו רשעים גמורים כדנשיבנא להו לעיל [ק:ג] אחז חתם את התורה וכו': **ונאס ועוד ו'**. נקמה נעשית כה כזר ועוד אחרת מעשה צה: **פרידא**. כן שמו"ס: **סיפסא**. ארנו: **בשיל הטוב מה אות**. בשזיל חזקיה [ששיבא את] עזמנו דלמר הטוב צעינך עשיתי גרם לו שאמר מה אות כי אלעל בית ה' ששלל אות מהקב"ה שעבירה גוררת עבירה: **אכלו נכרים על שולחנו**. אותם ששלח על מרוך בלאדן ספרים ומנחה על ידס: **ומשמש עליו**. כגון חזקיה דלמרינן לקמן אשמו השקפה עליהם: **גורם גלום**. דכתיב וישמח עליהם חזקיה ויראם את (כל) בית נכמה וכתיב צמיה ומצניך אשר ילאו ממך יקחו והיו סריסים צהיכל מלך בצל: **אשמו השקפה עליהם**. היא עצמה מוחגת להם. והיינו בית נכמה לשון מנכה על שם זלע שנפחתה מן האדם וממנה נברא אשה: **ביום גניו**. והכי מתרגמינן¹⁵ בית גניוהי. ומנחם פתר במחצרתו לשון סממנים כמו (בראשית לה) נכלת וזרי ולוט: **זין אוכל זין**. כגון פרזלא דשליט כפרזלא¹⁶: **איכה**. ל"ו בגימטריא: **חשיב ל"ו כריסות**. ככריתות (דף ג.) חשיב להו: **לקו באל"ב**. שכל מגילת איכה סדורא בצלפא צימא: **בטח בדר**. שיושבין יחידים ואינן מתיראין לא מן הנכרים ולא מן חיות רעות: **משאר עס**: קטנה לגדול. ש"ז של קטן אינו מבזול ואינו מזרע מהר כשל גדול וכן רחם של קטנה אינה קולעת מהר כשל גדולה לפיכך משיאין גדולה לקטן כדי לכשתהא זרעו [מבזול] קולט מהר וקטנה לגדול כדי שיהא שכנת זרעו קולט מהר ולא קטנה לקטן שסוהין להוליד. ולא קטן וקטנה ממש אלא שעומדין על פרקן וראויין הס להוליד ומיהו אין זרע שלהם מבזול כל כך:

אחד

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קד.

תורה אור

- ויאמר אל בנתי ואיו לקח זה עובתן את האיש קראן לו ואביל שמות ב כ
- ומשפחות ספרים ישיבי יעבץ תרעמים שמעתיים שוכתים הקמה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב:
- דברי הימים א ב נה ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים את בני ידודיה מדבר ידודיה אשר בגבג ערד וילך וישב את דעם:
- ויהי הם יושבים אל השלחן ויהי דבר יי אל הקביא אשר השיבו:
- מלכים א י"ב ויאמר יי אל ישעיהו צא נא לקראת אחוז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס:
- ישעיהו יג דברי הימים א ב נה ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמת ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מרקי מציל: דברים לב לט
- קבורת חמור יקבר סחוב והשלך מהאיה לשעיר ירושלם:
- מלכים א י"ב ראו עתה כי אני את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בבי גדול:
- מלכים ב כ ג ויאמר חזקיהו אל ישעיהו מה אות פי ירפא יי לי ועליתי ביום השלישי בית יי:
- מלכים ב כ ח ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בצל: מלכים ב כ יח וישמעע עליהם חזקיהו ויראם את כל בית נכתה את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב ואת כל בית כליו באוצרתיו לא היה דבר אשר לא תראם חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו:
- ישעיהו א א וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכתו את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב ואת כל בית כליו באוצרתיו לא היה דבר אשר לא תראם חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו:
- ישעיהו א א איכה וישבך בךד העיר רבתי עם והיתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות והיתה אלמ: איכה א א וישכן ישראל בטח בךד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל:

דברים לג כח

קד:

תורה אור

- בבו תבכה בלילה ודמעתה על לילה אין לה מנחם מבד אהביה כל רעיה בגדו בה הוה לה לאיבים: איכה א ב ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו הקם בלילה ההוא:

- אלי כבתולה חגרת שק על בעל נעוריה: יואל א ח

- היו צריה לראש איביה שלו כי הנהגה על רב פשעיה עולליה תקבנו שבי לפני צר:

- איכה א ה מוצק לה כעת הראשון תקל ארצה ובלון וארצה נפתלי והאחרון הכבד דרך הם עבר הדרך גליל התיים:

- ישעיהו ח כג לוא אליכם כל עברי דרך הביטו וראו אם יש מכאוב ממכאבי אשר עולל לי אשר הנהגה ביום הרוץ אפא:

- וי המשיך על סדם ועל עמרה נפרת ואש מאת מן השמים:

- בראשית ט כד מקורם שולח אש בעצמתי וידדנה פרש רשת לרגלי השיבני אחר נהנני שממה כל היום דה: איכה א יג ויגדל עון בת עמי ממשאת סדם והתפוכה כמו רגע ולא חלו בה ידים: איכה ד ו הנה זה היתה עון סדם אחותך נאח שבעת לחם וישלח השקט הזה ובלבונתיה ויד עני ואביון לא החזיקה:

- ידי נשים רחמניות בשלו ידיוהן היו לברות למו בשקר בת עמי:

- איכה ד י סלה כל אבירי אדני בקורי קרא עלי מועד לשבר בחורי נת דרך אדני לבתולות בת יחודה: איכה א טו פצו עליך פיהם כל אויבך שרקו וחרקו שן אמרו בלענו אף זה היום שקינהו מקאנו ראניו:

- איכה ב טז הלא ידענו כל פעלי און אכלי עמי אכלו לחם יי לא קראו:

- תהלים יד ד חיות איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשבים: משלי כב כט המעמך ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני ומה ידעת דבר: איוב לו לג לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי: מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי:

תהלים ט ט

אחד. מן הנשצים לחצרו: **גמל**. זו שמהלכת לפנינו סומא וכו':

נמלד שרואה. שאינה אוכלת פעמים מלד ימין ופעמים מלד שמאל כזהמה הרואה שאוכלת מכאן ומכאן אלא מלד שרואה אוכלת]: יין

מטפטף ושוקע. בקרקע ורואין אנו צין רגליו הטיפין שנפלו כשעצרה הגמל במקום זה מלד אחד שקועין ומלד אחר הטיפין של שמן שנפים: **נפנה ללדין**. שכן דרך ישראל להיות לנוע: **רדף**. השבאי דרך הגמל והמנהיג ומלל כדבריהם. ואמר ^(ט)אומם יהודים על אותו שבאי אדוניהם שהוא צן קלסתר מלך אשקנ"ק בלע"ז שהיה דיוקנו דומה למגמת פניו של אותו קלסתר של מלך שבזונה הולידו: **על עסקי לילה**. לפי שבזו אותו לילה כביית חנם: **קולו נשמע**. יותר מציוס כלאמרינן בעלמא (וימא דף כ.) מפני מה אין הקול נשמע ציוס ככלילה מפני גלגל חמה המנסר בקיע והיינו דכתיב ככה תככה כלילה כדי שיהא קולה נשמע וירחמו עליה ואף על פי כן אין מנחם לה: **כוכבים ומולות כוכים**. שנכמרו רחמים עליו: **כוכה כגדו**. מתוך שנשמע כהדיא מרכז לכו של אדם השומע קולו לבכות עמו: **ריסי עיניו**. שער שבצבת העין היה מופל ונכפל על העין מרכז דמעות: **אלי**. קונו.

קיה^(ה) מתרגמין אליא: **על צעל נעוריה**. שבוכה תמיד ומלמיה דמעות: **על לחיה**. לשון לחות ונערות כגון לח ויש: **מכאן לקובלנא מן הסורה**. כשאלם מודיע לעירו לאחר לריך שיאמר לו לא תבא זאת לך כמו שנאה אלי כי קשה הוא לשמוע שפעמים חוזרת עליו והמקפיד על כך אין צו משום ניוח. ל"א לקובלנא כשיש לו זרה יודיענה לרבים קובלנא צעקה. ל"א נגד^(ט) דמתרגמין קבל כאלם שאומר לחצרו לא כנגדך אני אומר: **וירדנ**. ושקר אותה והיינו עשאוני כעובדי דת שדניי בלש כסדום: ^(ז)לא אליכס. נציא היה מתנווד על החורצן כאלו בלח עליו זרה ומהפכה לאחרים ואומר להם לישראל לא תהא לכם זרה כזו. כמדומה לי נציא היה מדבר כנגד בני משה אז כנגד י' השצטים שלא הגלה צבוכדננר: **וירדנ**. לשון שצירה כמו (צמדנר דה) וירד מיעקב כאלם המושל צחצרו להלקותו ולשצרו: הכי גרסינן **ויגדל עון צם עמי מחטאת סדום**

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

וכי משוא פנים יש צדנר. והואיל ישראל רעים יותר מקדום למה לא נהפכו כסדום. לשון אחר וכי משוא פנים יש צדנר דהתם כתיב וה' המטייר הוא בעלמו והכא כתיב שלח על ידי שליח: **מדה יסירה**. לטובה דצירושלים כתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לצרות למו שהיתה מומנת חכרתה ואוכלת צנה אלמא רחמניות היו ואילו כסדום כתיב יד עני ואציון לא החזיקה ומדה זו כפרה עליהם שלא נהפכו. לשון אחר מדה יתירה פורענות גדולה היתה צירושלים שילדיהם היו אוכלות זו עם זו דכתיב היו לצרות למו ואילו כסדום כתיב גאון שבעת לחם שלא טעמו טעם עוני הא למדת גדול פורענות ירושלים מפורענות סדום ולא היה משוא פנים צדנר: **סלה**. לשון מסלה כלומר כל האצירים פסלם הקצ"ה ועשאלם פסולים וכזושים כמסלה זו והיינו דמיא למטבע שנפסל ואין לו תקנה: **מפני מה הקדים פ"א לעי"ן**. כרצו האלפא ביתא שבאיכה: **מפני מרגלים**. שהקדימו מאמר פיהם עד שלא ראו צעין: **טועם טעם לחם**. שהכותים^(ט) מואלים טעמם בלחמם של ישראל שהנאה הוא להם כשגוזלין אותן: **אלו הדיינין**. מטה משפט צבציל עונותיהם היו לחם עמי למאכל אויביו: **מלמדי סינוקוס**. שעושין מלאכתן רמיה: **מי מאן**. להנך מלכים והדיוטות דקתני צמתני

אין להם חלק: **עוד אחד**. שלמה: **דיוקנו**. של דוד אציו נשתטח לפנייהם שלא למנותו עמהם: **כל יסילצ לפני חשויים**. צביהנס: **פני מלכים יסילצ** צגן עדן ולא לפני חשויים: **המעמד ישלמנה**. וכי עליכס לשלם תשלומי עונשו לאדם שאתם נמאסים צו בשלמה לומר שאין לו חלק לעולם הבא: **כי אספ סצחר ולא אני**. וכי מחזירה צכס תלויה ולא צי לומר מי שיש לו חלק ומי אין לו חלק הלא צי הדנר תלוי: **דורשי רשומות**. דורשי פסוקים כדכתיב (דניאל י) את הרשום צכתצ אמת היו אומרים שלכוכלם יש להם חלק אפילו למנשה וירענס ולאחאצ: **לי גלעד ולי מנשה**. עלי לסבול עונם כדי שיהו הס וזכים: **מנשה כמשמעו**. מנשה צן מחזיקה: **דקא**

הראשון הקל ארצה וכולון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוים אמר ^(ז)רבא אמר ר' יוחנן כל המציק לישראל אינו עיף^א לא אליכם כל עוברי דרך אמר ^(ז)רבא אמר ר' יוחנן מכאן לקובלנא

מן התורה כל עוברי דרך אמר רב עמרם אמר רב עשאוני כעוברי על דת דאילו בסדום כתיב וזה' המטייר על סדום ואילו בירושלים כתיב ^אממרום שלח אש בעצמותי וירדנה וגו' ^(ב) וכתיב ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר ^(ז)רבא אמר ר' יוחנן מדה יתירה היתה בירושלים שלא היתה בסדום דאילו בסדום כתיב ^אהנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני ואביון לא החזיקה וגו' ואילו בירושלים כתיב ^(א)ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן ^(ב)סלה כל אבירי ה' בקרבי כאדם שאומר לחברו נפסלה ממבע זו ^(ב)פצו עליך פיהם אמר ^(ז)רבא אמר רבי יוחנן בשביל מה הקדים פ"א לעי"ן בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם ^(א)אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמר ^(ז)רבא אמר ר' יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו טועם טעם לחם ה' לא קראו רב אמר אלו הדיינין ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות מי מנאן אמר רב אשי אנשי כנסת הגדולה מנאום אמר רב יהודה אמר רב בקשו עוד למנות אחד באה ^(א)דמות דיוקנו של אביו ^(ב) ונשטחה לפנייהם ולא השגיחו עליה באה אש מן השמים ולחכה אש בספסליהם ולא השגיחו עליה יצאה בת קול ואמרה להם ^(א)חיות איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשוכים מי שהקדים ביתי לביתו ולא עוד אלא שביתי בנה בשבע שנים וביתו בנה בשלש עשרה שנה לפני מלכים יתיצב [בל יתיצב] לפני חשוכים ולא השגיח עליה יצאה בת קול ואמרה ^(א)המעמך ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגו' דורשי רשומות היו אומרים כולן באין לעולם הבא שנאמר ^(א)לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי לי גלעד ^(א) ^(ב) (ולי מנשה) זה אחאב שנפל ברמות גלעד מנשה כמשמעו אפרים מעוז ראשי זה ירבעם דקאתי מאפרים יהודה מחוקקי זה אחיתופל דקאתי

מסורת הש"ם

- (א) [פי' שהוכרי נפיה דנרן אלז בהמרו ישראל מסתלק ללדיהם כך איתא צפי הרי"ש טהרות פ"ד מ"ה], (ב) [מענית כט. סוטה לה.], (ג) [ל"ל הלילה], (ד) [ל"ל רבה], (ה) גיטין טו: ע"ש [ע"י תוספות חגיגה יג: ד"ה שלא יאמרו צד אומה שפילה מסר אה צניו כלומר קודם שמילך כבר נעשה ראש], (ו) [פי' נסון צמחמר הלזו ממלא בשל"ה למסכת פסחים קעב.], (ז) [ע"י פירש"י צרכות כד. ד"ה דורשי וכו'], (ח) [צנעי ליתא וכו'ל], (ט) [ע"י צעוק ערך קלסטרלא א' איתא הגירסא שהיא לפנינו בגמרא דהכא וזו תפין דברי רש"י הללו], (י) [ירמיה וז, (ז) [שמות ין, (ז) ל"ל לפני ד"ה מאן], (ח) צ"סא: שאומות העולם,

הגהות הב"ח

- (א) גמרא דיוקט של אציו ונשטחאה לפנייהם: ונשטחאה לפנייהם:

הגהות הגר"א

- (א) גבי' שגא' כי לא מושף. ממחק מיבת שגאמר: (ב) שם ומכיו ויגדל. ממחק מיבת ומכיו: (ג) שם בטרף ולי מנשה. ממחקו כי מיבות הללו:

הגהות מהר"ב

רנשבוגר

- (א) בגמרא כל המילר לישראל נעשה ראש שגא'. מלת שגאמר נמחק:

לעיו רש"י

- אשקנ"ק [אישקנצור"]. מלצר, שר המשקים.

מוסף רש"י

דורשי רשומות. קשרים וספומים הכלולים צחורה (ברכות כד.).

מסורת הש"ס

א) וְנִלְכַּד אֵלָּהּ מִגִּילָה טו.], (ב) רִיחָה לְבָנָהּ. א) [גיר' העיזקן בָּלַע עִם פִּי שִׁטְעָ עֲזוּת לְבַלַּע עִם טִירָאֵל דִּי"א בָּלַעס בָּלַע עִם פִּי שִׁטְעָ לו חֶלֶק עִם יִשְׂרָאֵל. עִירָךְ בָּלַע; (ד) [נִכְסִי"א טוֹסָף: שֶׁאֵל גִּוִּיס;] ט) [תּוֹסֵפִי פִי"ג, ו) [נִכְסִי"א: אֵלּוּ חֲמוּתָהּ הַעוֹלָם;] ו) [בִּנְיָלָקוּ לִיתֵּא אֶלֶן בַּעֲיִי אִיתֵּא כֻּלָּ וְגִיר' זו נִרְחָה נִסִּיטָה וְדַע דַּחְמוּסַפְתָּהּ פִּרְקִי יִי"א תִּינֵא לֶחֶךְ פִּלְגִּתָּהּ דִּרִּי"א ור' יִהוֹשֻׁעַ בְּנוֹסַפֵּתָה אֲחֵרִיתִי עִי"ש עַל נִסְכּוֹן; ח) [וְלִילֵי טו.]; ט) [טוֹטֵיט י.]; י) [כַּל הַעֲשִׂיר עַל הַסְּקוּסִים יִרְחָה דִּהֶךְ קִרְא כִרַּע שֶׁכֶּךְ דַּחְמִיכַּ בַּפִּשְׁתַּת בָּלַךְ כִּי"ד פִּסְקוֹ ט' כִרַּע שֶׁכֶּךְ אֲחֵרִי וּכְלִבְיָא מִי יִקְיָמוּן שֶׁכֶּכֶךְ לִישְׂרָאֵל אֲחֵרָהּ דַּחְמוּפִשְׁתַּת בַּחֲרֻסָּה ורש"י וכן בַּחֲרֻסָּתָּ י: יע"ש דִּלִּין לַעֲיִן כִרַּע שֶׁכֶּךְ שׁוֹט שִׁיטָּתָּ לְבַלַּעס כֻּלָּ וְתוֹרָה לַחֲקוֹן וְהַסְּבִיר עִי"ש בַּחֲקוּיִי כֻּלִּי שְׂרַח; כ) [מִסְתַּלֵּם ית;] ו) [לִקְמָן קו"ו;] ח) [בַּמַּדְבֵּר כִּהִי;] ו) [בִּרְאשִׁית א;] ט) [יִלְכַּל כֻּלָּ]; ע) [סִפִּי: ר' יוֹשִׁי וּשְׁכֻמּוּתָהּ, ט) דַּחְמוּר' אִיתֵּא: דַּחְמוּר' בִּיר' וְרִשְׁי" וכן בַּחֲרֻסָּתָּ י: יע"ש ו) [בַּקִּרְא דִּהֶכָּה לֹא תִמִּיכַ כֶךְ וְאֵלֶּי כוֹמֵת רִשְׁי" עַל הַמְּכוּזִן דַּחְמִיכַ כִּי"ד פִּסְקוֹ יִי"ט שֶׁנָּה זֶה זֶה גַּם אִתָּם הִלִּילָה; ק) [עִי"א טט: יע"ש בִּרְשִׁי" טט. דִּי"ה וְיִתְּבוֹג;]

	
הגהות הגר"א	
[א] גמ' תמיז הכה כרע שכם. נמחק מ' תיבות כרע שכם וי"ב טפל:	
 	

	
מוסף רש"י	
וילך שפי. אשליישיי"ש, כמו (חולין מז:): דשך מזוכמיה (סוטה כ:). שפיפון. שפיה כפולה (סו. שחם העין. ולא אמר שחם העינים (במדבר כד א).	

דָּקָא אִסִּי מִיְהוּדָה. דקאמר לו דודי וּמִיּוּדַעִי שֶׁהִיא קוֹרָא לְאַחִיתוּפֵל מִיּוּדַעִי^[1] כְּדוּד: **מוֹאֵב סִיר רַחֲלִי**. דוד דקא אִסִּי מִמוֹאֵב: **סִיר רַחֲלִי**. גַּחְזִי שֶׁסָּר וְנִטְרַעַע עַל עַסְקֵי רַחֲלִיָּה: **עַל אָדוּם אֲשִׁלִּיךְ נַעֲלִי**. אֲנַעֲלִיל אֹתָם בְּגֵן עֵדֵן: **אִם יֵבֹא דוּד שֶׁהֵרָג אִם הַפִּלְשֵׁתִי**. ויִלְעָק לִפְנִיךָ עַל שִׁאתָה נוֹתֵן חֶלֶק לְדוּדָא וְאַחִיתוּפֵל לַעוֹה"צ מֵה אִתָּה עוֹשֶׂה לַהֲפִיס דַּעְמו שֶׁסָּה הָיוּ שׁוֹאֲלִין אֹתוֹ: **אָמַר לֵאמֹר עֲלִי**. לִפִּיִּסָן וּלְעֲשׂוֹתֵן רִיעִים וְאַהֲבֻזִּים זֶה לֹזֶה וְהֵיינו הַתְרוּעַעִי לִשׁוֹן רִיעוּת: **וְשׂוּמוֹל אָמַר**. מֵאִי תִשׁוּבָה נִלְחַת כִּהִי"ג [בָּאָן] עֲשֶׂרָה בְּנֵי אִדָּם וכו': **עַבְד שִׁמְכֵרו רְבוּ**. וּמֵאֲחֵר שִׁמְכֵרְנו הַקִּצְיָה לְנִצְוּדִנְלָנֶר וּגְרַשְׁנו מַעֲלִיו יֵשׁ לוֹ עֲלִינו כְּלוֹס: **מֵאִי דַחְמִיכַ רְבוּ**. **עַבְדִּי נִצְוּדִנְלָנֶר עַבְדִּי**. שִׁקְרָאֵל לְאוֹתוֹ רַשַׁע עַבְד כְּמוֹ שִׁקְרָאֵל לְדוּד דַּחְמִיכַ בְּסוּף יִרְמִיָּה (מג) הַגְּנִי שׁוֹלַח וּלְקַחְמִי אֵת נִצְוּדִנְלָנֶר עַבְדִּי לֹא מִפְּנֵי שְׂדוּמָה זֶה לֹזֶה אֲלֵא גִלְוי וְיִדּוּעַ לִפְנֵי מִי שֶׁאֲמַר וְהִיא הַעוֹלָם שַׁעֲמִידִין יִשְׂרָאֵל לוֹמַר כִּכֵּר מַכְרֵנו הַקִּצְיָה לְנִצְוּדִנְלָנֶר לִפְיֶכֶךְ הַקִּדִּים הַקִּצְיָה וְקִרְא עַבְדִּי לְנִצְוּדִנְלָנֶר כְּדִי לַחֲזוּרִי לִכֵּן תִּשׁוּבָה: **עַבְד לִמִּי נִכְסִים נִמִּי**. כְּלוֹמַר נִצְוּדִנְלָנֶר עַבְדִּי הוּא וְכַל מֵה שֶׁקָּנָה לִי הוּא וְעַדִּיין לֹא יֵלְאֲתָם מִרְשָׁתִּי: **וְהַעוֹלָה עַל רוּחָם הִיא לֹא סְהִיָּה**. כֹּל מֵה שִׁאתָם סְבוּרִים לֹא יִהְיֶה: **כֹּל כִּי הֵאִי רִישָׁתָא**. מִי יִתֵּן וַיֵּבֹא לָנוּ זֶה הַכַּעַס בַּחֲמִימָה שְׁפּוּכָה אֲמִלּוּךְ עֲלִיכֶם שִׁגְאִלָּנוּ בַּעַל כִּרְחָנו וַיִּמְלֹךְ עָלֵינוּ: **אִי"ר אֲנֵא בֵּר כִּהֶנָּה**. הֵיינו תִּשׁוּבָה נִלְחַת דַּחְמֵרו לִיָּה אֲלֵהִים יוֹרְנו שִׁאֲלִין אֲנוּ יִכּוּלִין לִיסַר אֹתוֹ: **כֵּנָא עַם**. שִׁאֲלִין לוֹ חֶלֶק עַם עַם: **שִׁנְלָה עַם**. שִׁנְכֻלָּל יִשְׂרָאֵל בַּעֲנָתוֹ שֶׁהִשְׁאִילוּ לְכַלֵּךְ כַּדְצַעֲיִין לְמִימַר לִקְמָן [קו.]. וְהִפִּיל מֵהָס כִּי"ד אֲלֵפִים ט: **וְעוֹר שִׁנָּה עַל צַעִיר**. שִׁנָּה עַל אֲחֻתּוֹ כְּמוֹ בַּחֲמָה דַּמְתַּרְגִּמִּינִן צַעִיר^[2]: **סִנָּה הוּא צַעוֹר**. אֲצִיו שֶׁל בָּלַעס הוּא כּוֹשֵׁן רַשַׁעֲמִים הוּא לִנְן הָאֲרַמִּי: **אֲחַם צִימִי יַעֲקֹב**. שַׁרְדָךְ אֲחֵרִיו וּבִקֵּשׁ לַעֲקוֹר הַכֹּל: **וְאַחַם צִימִי שׁוּפְטִים**. לְאַחַר מִיתַת יִהוֹשֻׁעַ דַּחְמִיכַ (שׁוּפְטִים א) וַיַּחַר אֶף ה' צִיטְרָאֵל וַיִּתֵּנס צִיד כּוֹשֵׁן רַשַׁעֲמִים: **כּוּנֹ צַעוֹר**. מַשְׁמַע צַעוֹר כּוּנֹ שֶׁל

וְאַתָּה אֲנוֹשׁ כַּעֲרִי אֲלוֹפִי וּמִיּוּדַעִי שֶׁהִיא קוֹרָא לְאַחִיתוּפֵל מִיּוּדַעִי^[1] כְּדוּד: **מוֹאֵב סִיר רַחֲלִי**. דוד דקא אִסִּי מִמוֹאֵב: **סִיר רַחֲלִי**. גַּחְזִי שֶׁסָּר וְנִטְרַעַע עַל עַסְקֵי רַחֲלִיָּה: **עַל אָדוּם אֲשִׁלִּיךְ נַעֲלִי**.

דקאתי מיהודה מואב סיר רחצי זה גחזי שלקה על עסקי רחיצה על אדום אשליך נעלי זה דואג האדומי עלי פלשת התרועעי אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אם יבא דוד שהרג את הפלשתי והוריש את בניך גת מה אתה עושה לו אמר להן עלי לעשותן ריעים זה לזה ימדוע שובבה העם הזה ירושלים משובה נצחת וגו' אמר רב תשובה נצחת השיבה כנסת ישראל לנביא אמר להן נביא לישראל חזרו בתשובה אבותיכם שחטאו היכן הם אמרו להן ונביאיכם שלא חטאו היכן הם שנאמר אבותיכם איה הם והנביאים הלעולם יחיו אמר להן (אבותיכם) חזרו והודו שנאמר אך דברי וחוקי אשר צויתי את עבדי הנביאים וגו' שמואל אמר באו עשרה בני אדם וישבו לפניו אמר להן חזרו בתשובה אמרו לו עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה כלום אמר לו הקב"ה לנביא לך אמור להן איזיה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מגושי אשר מכרתי אתכם לו הן בעונותיכם נמכרתם ובפשעכם שלחה אמכם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ידוד עבדי גבוכדנצר עבדי גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין ישראל לומר כך לפיכך הקדים הקב"ה וקראו עבדו יעבד שקנה נכסים עבד למי נכסים למי והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עין ואבן חי אני נאם ה' אלהים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמימה שפוכה אמלוך עליכם אמר רב נחמן כל כי האי ריתחא לירתח רחמנא עלן ולפרוקינן ויסרו למשפט אלהיו יורנו אמר רבה בר בר חנה אמר להן נביא לישראל חזרו בתשובה אמרו לו אין אנו יכולין יצר הרע שולט בנו אמר להם יסרו יצריכם אמרו לו אלהיו יורנו: ארבעה

בלעם היה: כנו הוא. לבלעם צביצאות שבלעם גדול מאציו היה צביצאות: הא שאר נכרים אסו. כלומר מדקא חשיב תנא דמתניתין בלעם שהיה נכרי צדאי הדיוטות וקאמר דאין לו חלק מכלל דשאר נכרים יש להם חלק: מפניסין מני וכו'. א"ל ר' יהושע אלו נאמר ישזבו רשעים לשאלוהי ככל הגוים משמע כדקאמרת השתא דכתיב כל גוים שכחי אלהים לא משמע אלא אותם השוכחים אלוהי כגון בלעם ו[שכמותו]י אצל אחריני אמו כדלמרינן בריש פרקין (דף סג:): ורעו זרים לאנכס וצני נכר אכריכס לעולם הבא: מאי נינשו כל גוים שכחי אלהים. דמשוסי הכי צורר הקצ"ה הרשעים שזהם ונתן אותם בגיהנם ואין להם חלק לעמיד אצל השאר יש להם חלק: ואף אוסו רשע נתן סימן בעצמו. מוס אין לו חלק לעמיד: סמוס נפשי מוס ישרים. אם ימות מיתת עצמו מהא אחרימי כמוהו דודאי יש לו חלק עמהם: ואם לאו. דלא ימות אלא יהרג הנני הולך לעמי לגיהנם: לא היה להם שלום. דכתיב המכה את מדין בשדה מואב: לאוצין. כעוסין כלסם שכועס פניו לאוצין: כרכושא. מולדה: כרכושא וסוגרא. אין להם שלום מעולם: כיש גרא. מול רע: כלום יש אב ששונא אס כנו. שהא סבור שיאמר לו הקצ"ה קלל את בני דקאמר בלעם לינו פה והלילה: חולפא אפילו כלפי שמיא מהני. דלהני ליה מה שהחליף פניו לומר לשלוחי בלק ולינו פה שאלמנו לו הקצ"ה צמחילה לא תלך וסדר אמר לך: מלכוסא כלא סגא. כלומר שררה גדולה ואינו חסר אלא כתר מלכות: אנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה קשים ממני. כלומר איני גדול מהם אלא משחת מלכות: שפי. כמו (חולין דף נד:): צוקא דלטמא דשך מדוכמיה: שפיפון. משמעו שמים: שמוס העין. שמוס פתוח כמו שמומו ניכרף) כלומר עינו אחת פתוחה מכלל דהאחרת סתומה והכי נמי מתרגמינן דשפיר חזי. אית דמפרשי שמוס כמו סמוס ולא מילתא היא: קוסס באסמו. כגון מעלה ציכורו: כרע

הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי: בלעם יבלא עם דבר אחר בלעם שבלה עם בן בעור שבא על בעיר תנא הוא בעור כושן רשעתים על בעיר כושן רשעתים דעבד שתי רשעיות בישראל אחת בימי יעקב וחתנא אביו בנו הוא לו בנביאות בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי הא יא אחריני אתו מתניתין מני רבי יהושע היא דתניא ר"א אומר יישובו רשעים לשאלוה כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעים לשאלוה אלו פושעי ישראל כל גוים שכחי אלהים אלו פושעי עובדי כוכבים ידברי ר"א א] אמר לו ר' יהושע וכי נאמר ויבכל גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים אלא ישובו רשעים לשאלוה מאן גניהו כל גוים שכחי אלהים ואף אותו רשע נתן סימן בעצמו אמר יא תמות נפשי מות ישרים אם תמות נפשי מות ישרים תהא אחריתי כמוהו ואם לאו יא הנני הולך לעמי יא יילכו זקני מואב וזקני מדין תנא מדין ומואב לא היה להם שלום מעולם משל לשני כלבים שהיו בעדר והיו צהובין זה לזה בא זאב על האחד אמר האחד אם איני עוזרו היום הורג אותו ולמחר בא עלי הלכו שניהם והרגו הזאב אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כרכושתא וסוגרא עבדו הלולא מתרבא דביש גרא ויישובו שרי מואב עם בלעם ושרי מדין להיכן אזול כיון דאמר להו לינו פה הלילה והשובתי אתכם דבר אמרו כלום יש אב ששונא את בנו אמר רב נחמן חוצפא אפילו כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב יא לא תלך עמהם ולכסוף כתיב יא קום לך אתם אמר רב ששת חוצפא יא מלכותא בלא תאגא היא דכתיב יא ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני וגו' יא ר"א יוחנן בלעם חיגר ברגלו אחת היה שנאמר יא וילך שפי שמשון בשתי רגליו שנאמר יא שפיפון עלי אורח הנושך עקבי סוס בלעם סומא באחת מעיניו היה שנאמר שחם העין קוסם באמתו היה כתיב הכא יא נופל וגלוי עינים וכתיב התיב יא והנה המן נופל על המטה וגו' איתמר מר זוטרא אמר קוסם באמתו היה מר בריה דרבינא אמר שבא על אתונו מ"ד קוסם באמתו היה כדאמרן ומ"ד בא על אתונו היה כתיב הכא יא כרע שכב וכתיב התיב יא בין רגליה כרע

- ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני ישלם יי לעשה הרעה כרעתו: שמואל ב ג לט
- ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אלי יקרה יי לקראתי דבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי: במדבר כג ג
- נאם שמוע אמרי אל וידע דעת עליון מחזהו שדי יתחזה נפל וגלוי עינים: במדבר כד טו
- המלך הגם לכבוש את הממלכה עמי בבית הדבר יצא מפי המלך ופני המן חפה: אסתר ז ח
- כרע שכב כארי וכלביא מי יקיימו מברכיך ברוך ואיריך ארור: במדבר כד ט
- בין רגליה כרע נפל שכב בן

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קה.

א [נמיי פ' י"א מהלכות עדות דין י י"ג מה' משנה דין ה':

—❖❖❖—

תורה אור השלם

- מדוע שובבה העם הזה יירשלם משה נצחת הדיוקו בתרמיית מאנו לשוב: ירמיהו ח ה
- אבותיכם איה הם והנבאים הלעולם יחיו: זכריה א ה
- אך דברי וחקי אשר צויתי את עבדי הנביאים הלוא השיגו אבותיכם וישובו ויאמרו כאשר זמם יי צבאות לעשות לנו בדרךינו ובמעללינו כן עשה אהנ: זכריה א ו
- בה אמר יי אי זה ספר ברתות אמכם אשר שלחתיה או מי מגושי אשר מכרתי אתכם לו הן בעונתיכם נמכרתם ובפשעיקם שלחה אמכם: ישעיהו י א
- ועתה עשו כי יי אמר אל דוד לאמר ביד דוד עבדי הושיע את עמי ישראל מיד פלשתים ומיד כל איביהם: שמואל ב ג יח
- ואמרת אליהם בה אמר יי צבאות אליה ישראל הנני שלח ולקחתי את נבוכדנאצר מלך בבל עבדי ושמתי כסאו ממעל לאבנים האלה אשר טמנתי ונטה את שפירי עליהם: ירמיהו מג י
- והעלה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן: יחזקאל כ לב
- וסרו למשפט אליהיו יורגו: ישעיהו כח כו
- וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנמר ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי:

- במדבר כב ה
- וישא משילו ויאמר נאם בלעם בנו כער ותאם הגבר שחם העין: במדבר כד ג
- וישובו רשעים לשאלוה כל גוים שכחי אלהים: תהלים ט יח
- מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמה: במדבר כג י
- ועתה הנני הולך לעמי לכה איצריך אשר יעשה העם הזה לעמך בארצות הקמים: במדבר כד יד
- ותלכו זקני מואב וזקני מדין וקטנים בידם ותבאו אל בלעם ותדברו אליו דברי בלק: במדבר כב ז
- ויאמר אליהם לינו פה הלילה ותשובתי אתכם דבר כאשר ידבר יי אלי ותשובו שרי מואב עם בלעם: במדבר כב ח
- ויאמר אליהם אל בלעם לא תלך עמכם לא תאור את העם כי ברוך הוא: במדבר כב יב
- ותבא אליהם אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו

- ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני ישלם יי לעשה הרעה כרעתו: שמואל ב ג לט
- ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אלי יקרה יי לקראתי דבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי: במדבר כג ג
- נאם שמוע אמרי אל וידע דעת עליון מחזהו שדי יתחזה נפל וגלוי עינים: במדבר כד טו
- המלך הגם לכבוש את הממלכה עמי בבית הדבר יצא מפי המלך ופני המן חפה: אסתר ז ח
- כרע שכב כארי וכלביא מי יקיימו מברכיך ברוך ואיריך ארור: במדבר כד ט
- בין רגליה כרע נפל שכב בן